

Четверте вересня

Класна робота

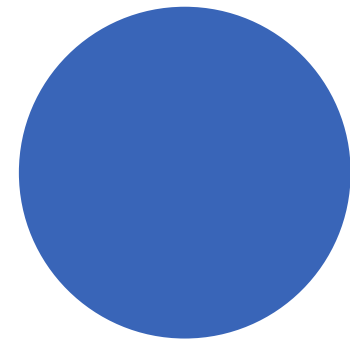
Літературна норма української мови

Загальнонародна (національна) українська мова - це сукупність слів, граматичних форм, особливостей вимови й наголошування, що їх використовують люди, для яких українська мова є рідною.

Загальнонародна мова

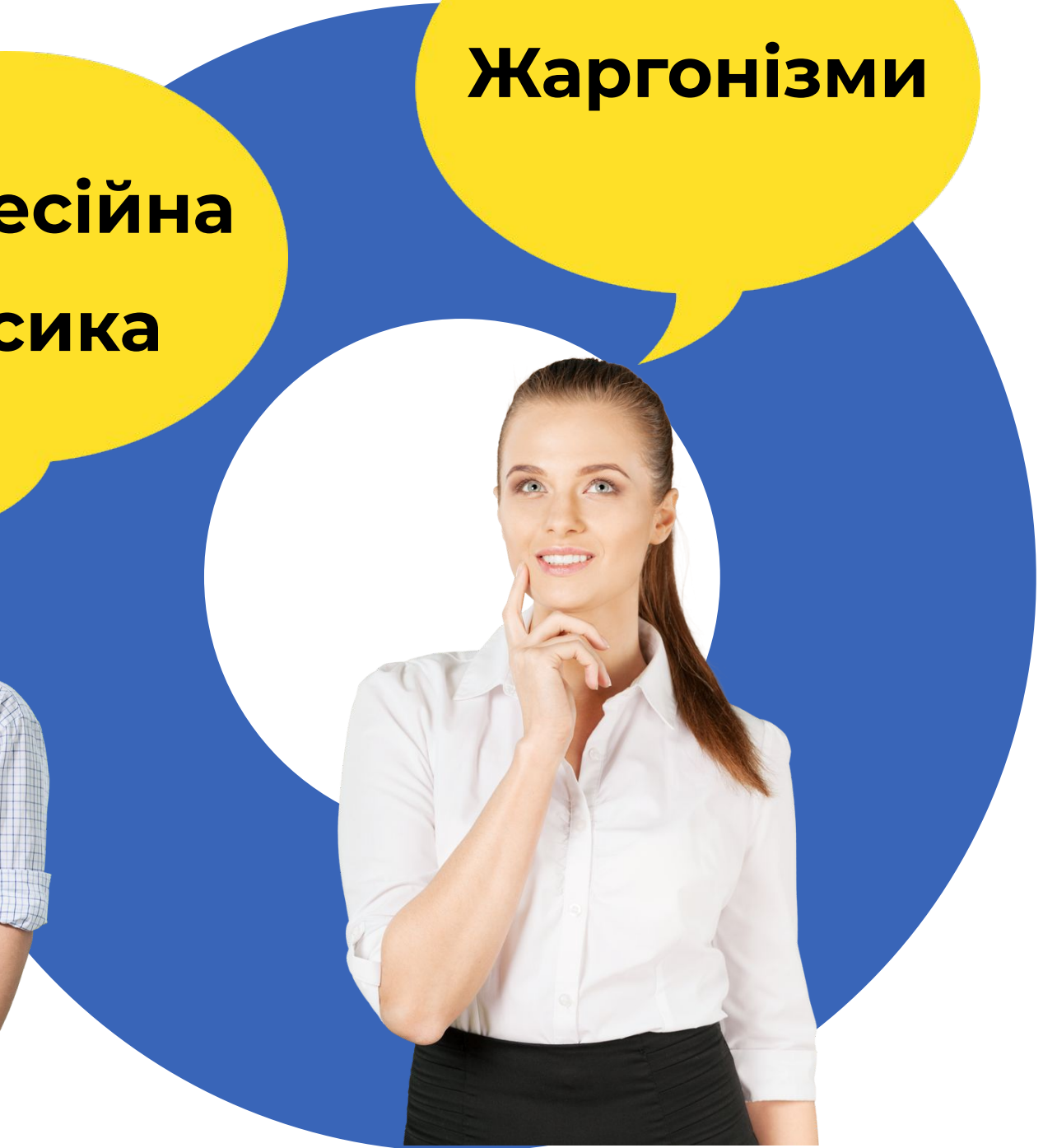

Діалекти

Просторіччя

Професійна
лексика

Жаргонізми

Літературна мова — удосконалена, відшліфована форма загальнонародної мови, що в писемному та усному різновидах обслуговує життя нації: державну діяльність, законодавство, науку, освіту, художню літературу, театр, засоби масової інформації.

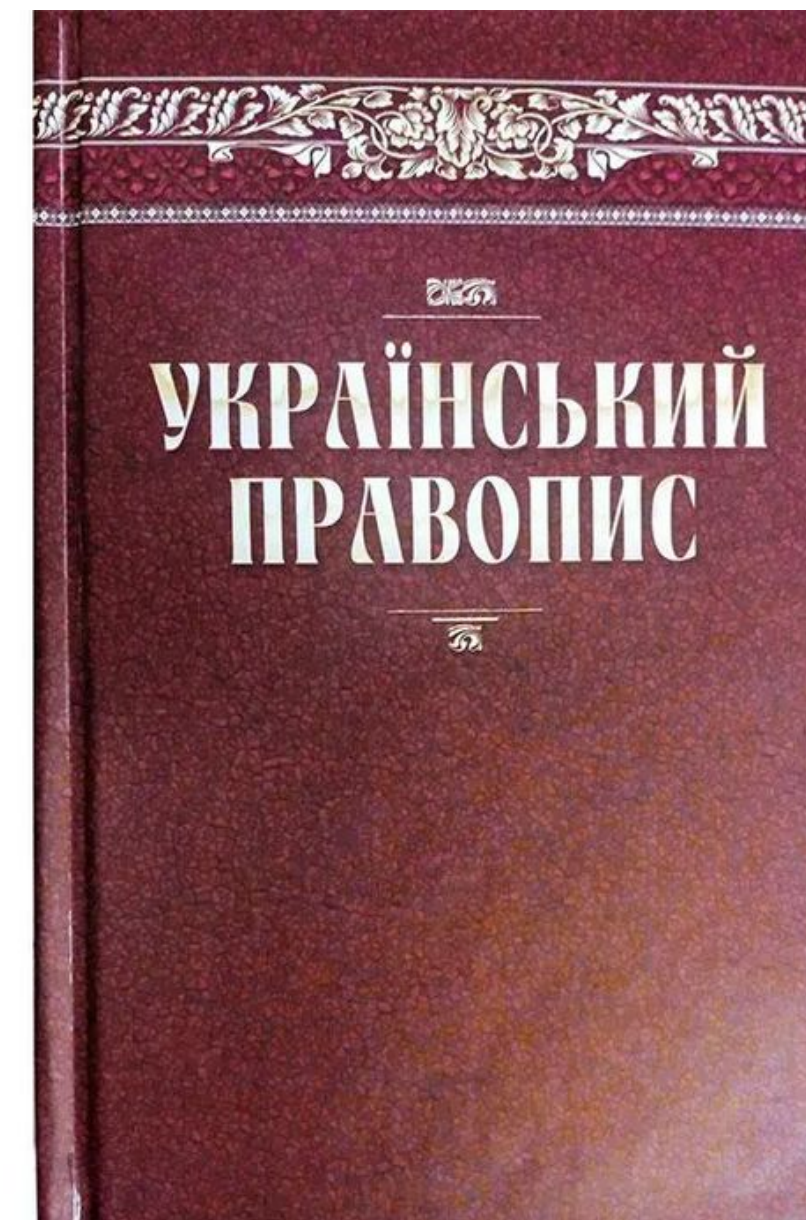
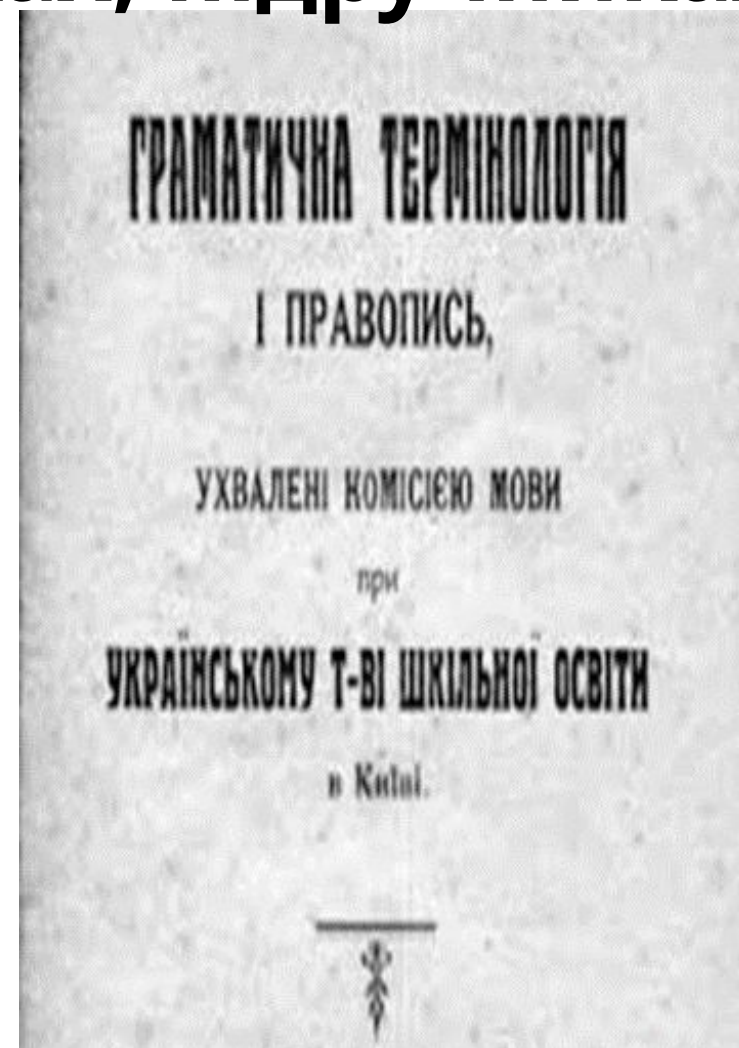

НОРМА ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ — правило, яким мовці користуються
в усному й писемному мовленні.

Нормі літературної мови притаманні такі особливості: стійкість,
поширеність, загальноживаність, обов'язковість для всіх носіїв
МОВИ.

Літературна норма виробляється життєвою практикою народу, відшліфовується майстрами слова, обґрунтовується в правилах мовознавчою наукою й **кодифікується** (узаконується) у **граматиках, словниках, довідниках, підручниках.**

1

ОРФОЕПІЧНА НОРМА -

система правил, що регулює правильну вимову.

Орфоепічні норми закріплюють наголос у слові, вимову звуків і
звукосполучень.

НАПРИКЛАД: куліна**А**рія, піц**Е**рія, новина**А**.

НАПРИКЛАД: [гудзик] (не [гудзик]), [чипси] (не [ч'іпси]) та ін.

2

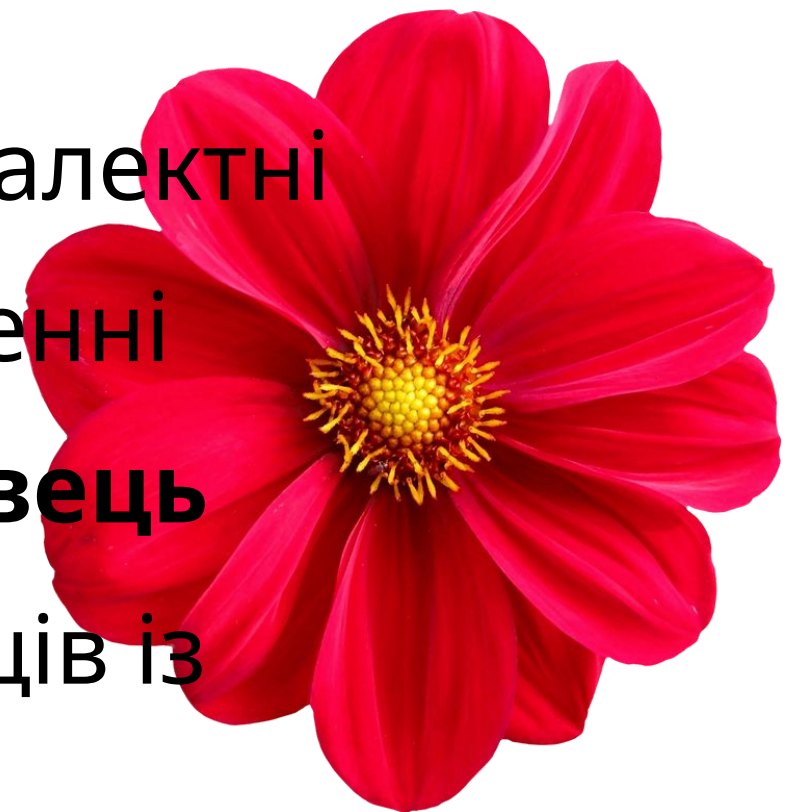
ЛЕКСИЧНА НОРМА -

норма слововживання, прийнята в мові на сучасному етапі.

Визначає вживання слів у тих значеннях, які існують тепер, попереджає використання застарілих слів, діалектних тощо.

НАПРИКЛАД: слово **одноосібник** на сьогодні є застарілим, тепер використовують запозичене з англійської **фермер**.

Чічка (квітка), ґазда (господар) - діалектні слова, що використовуються в мовленні українців, які живуть у Карпатах, **живець (джерело), пучка (палець)** - у вихідців із Чернігівщини.

3

МОРФОЛОГІЧНА НОРМА -

сукупність правил зміни слів - іменників, прикметників, займенників, числівників, дієслів.

Визначає вибір варіантів морфологічної форми слова й варіантів її поєднання з іншими словами.

НАПРИКЛАД:

робить, а не робе,

носить, а не носе;

сімдесяти, а не семидесяти;

брати участь, а не приймати участь;

Олегові Ткачуку, а не Олегові Ткачук.

4

СТИЛІСТИЧНА НОРМА -

це норма, що закріплює правила вживання мови в різних сферах її застосування.

Застерігає від уживання слів, висловів, окремих форм, що не відповідають конкретній ситуації спілкування.

НАПРИКЛАД:

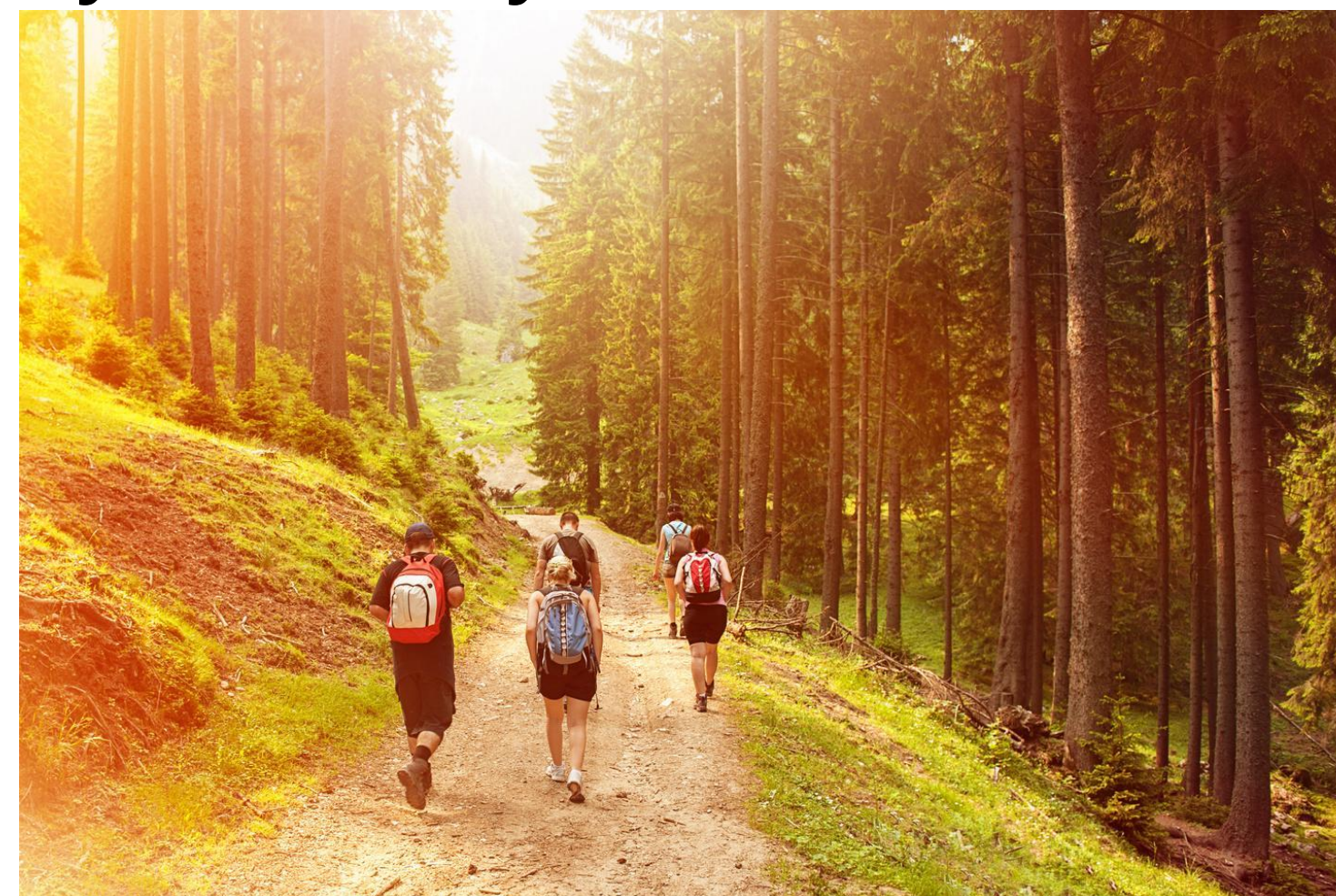
подорож (не візит) **до лісу;**

велика кількість, а не **величезна**

кількість у науковому стилі;

слова утворено поєднанням (не

шляхом поєднання) **інших слів** та ін.

5

ОРФОГРАФІЧНА НОРМА -

це сукупність правил про написання слів (з великої чи малої букви; разом, окремо чи через дефіс; з апострофом чи без нього тощо).

НАПРИКЛАД:

Київ (не київ),

свято (не св'ято),

на добраніч (не надобраніч),

контрастний (не контрастний) та ін.

6

ПУНКТУАЦІЙНА НОРМА -

система правил, що визначає правильне вживання розділових знаків.

НАПРИКЛАД: Бджоли - великі трудівники лісів, луків, полів і навіть боліт.

7

ФРАЗЕОЛОГІЧНА НОРМА -

**уживання стійких словосполучень у властивих їм значеннях
та з постійним відтворюваним за традицією складом**

КОМПОНЕНТІВ.

НАПРИКЛАД: Накивати п'ятами, комар носа не підточить, хоч із
лиця воду пий, яблуку ніде впасти.

8

СИНТАКСИЧНА НОРМА -

**правильна будова словосполучень і речень, уживання
прийменників.**

НАПРИКЛАД:

згідно з наказом, а не згідно наказу,

відпустка через хворобу, а не відпустка по
хворобі;

сміятися з кого, а не над ким;

підручник із математики, а не по математиці.

9

СЛОВОТВІРНА НОРМА -

система правил, що регулює правильне творення слів.

(вибір морфем, їхнє розташування і сполучення в складі слова).

НАПРИКЛАД: **поняттєвий** (не понятійний), **добирати приклади**

(не підбирати приклади), **спостерігач** (не спостережувач).

Ознайомтеся з українським лінгвістичним порталом «Словники України» online.

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Фразеологія](#)

ПОШУК

Рєєстр	
привісити	с
привіска	с
привісній	
привісок	с
привіт	фс
привітальний	с
привітально	
привітання	с
привітати	с
привітатися	с
Привітів	

привіт – іменник чоловічого роду

відмінок	однина	множина
називний	привіт	привіти
родовий	привіту	привітів
давальний	привіту, привітові	привітам
знахідний	привіт	привіти
орудний	привітом	привітами
місцевий	на/у привіті	на/у привітах
кличний	привіте*	привіти*

<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Домашнє завдання

Вправа 7, с. 8

Вправа 7. Перепишіть, уписуючи пропущені літери та розставляючи розділові знаки.

1. Норми літ..ратурної мови треба засвоїти й дотримуватися їх (О. Пономарів). 2. Умій слухати себе та інших з погляду нормативності. Будь вдячний тому хто виправляє твої мовлен..єві помилки. Свої ж зауважен..я поради та р..комендації іншим роби тактовно д..лікатно (В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький). 3. Вирішальна роль у становлен..і сучасної українс..кої літературної мови належить Т. Шевченкові (З підручника).

**Яких норм ви дотримувалися, розставляючи розділові знаки?
А вписуючи пропущені літери?**

